

## **LOPS:n laaja-alaisen osaamisen osa-alueet historiassa ja yhteiskuntaopissa**

Historian ja yhteiskuntaopin opettajat ovat toivoneet tukimateriaalia kunta- ja koulukohtaisen opetussuunnitelmatyön tueksi. Paikallisissa opetussuunnitelmissa tulee kirjoittaa auki, miten laaja-alainen osaaminen toteutuu opintojaksoissa. Oheinen materiaali sisältää HYOL ry:n lukioryhmän kokoamia ajatuksia, esimerkkejä ja ehdotuksia. Tätä materiaalia voi hyödyntää paikallisessa opetussuunnitelmatyössä.

Yleisesti ottaen HYOL:n lukioryhmä katsoo opetussuunnitelman perusteissa mainittujen laaja-alaisen osaamisen osa-alueiden sisältävän useita historian ja yhteiskuntaopin opetuksen kannalta keskeisiä osaamistavoitteita. Oppiaineina historia ja yhteiskuntaoppi ovat avainasemassa, jotta esimerkiksi Yhteiskunnalliseen osaamisen, kulttuuriosaamiseen, monilukutaitoon sekä kriittisen tiedon arviointiin liittyvät tavoitteet voivat toteutua lukiokoulutuksessa.

Opetussuunnitelman perusteiden ainekohtaisissa osuuksissa on useita esimerkkejä, jotka kuvaavat miten laaja-alainen osaaminen kytkeytyy historian ja yhteiskuntaopin opetukseen. Tähän materiaalin on kirjattu ehdotuksia, jotka täydentävät ja täsmentävät LOPS:n tekstiä.

## Laaja-alainen osaamisen yleiset tavoitteet

Lukion opetussuunnitelman perusteiden mukaan (s. 61):

*“Kaikkia osa-alueita opiskeltaessa on tarkoitus, että opiskelija*

- havainnoi ja analysoi nykyajan ilmiöitä ja toimintaympäristöjä sekä oppii etsimään hyvän tulevaisuuden rakentamisen elementtejä*
- osaa esittää perusteltuja käsityksiä toivottavista muutoksista ja rohkaistuu toimimaan eettisesti kestävien ratkaisujen puolesta sekä oman arjen että yhteiskunnan tasolla*
- saa mahdollisuuksia oman mukavuusalueen haastamiseen, osaamisen jakamiseen ja vertaisoppimiseen sekä ratkaisujen yhdessä ideointiin ja tuottamiseen.”*

Nämä tavoitteet ovat suurelta osin historian ja yhteiskuntaopin opetuksen keskeisiä tavoitteita. Historia ja yhteiskuntaoppi ovat avainasemassa erityisesti kahden ensimmäisen tavoitteen saavuttamisessa. Kaikille laaja-alaisen osaamisen osa-alueille asetut tavoitteet korostuvat historian ja yhteiskuntaopin opetuksessa esimerkiksi seuraavasti:

- Lukion opetussuunnitelman perusteet painottaa orientaatiota tulevaisuuteen: ilman historian tuntemusta on mahdotonta arvioida nykypäivää ja tulevaisuutta (historiatietoisuus)
- Historia oppiaineena tarkastelee yhteiskuntien muutosta ja kehitystä erilaisissa ajallisissa ja maantieteellisissä konteksteissa (muutos ja jatkuvuus)
- Yhteiskuntaoppi harjaannuttaa analysoimaan yhteiskunnan toimintaa ja perusteltujen mielipiteiden esittämistä (aktiivinen kansalaisuus)
- Koska kumpikaan oppiaine ei hae tai esitä absoluuttisia vastauksia, opetuksessa korostuvat keskustelu- ja argumentointitaidot sekä monitulkintaisuus

## Laaja-alainen osaamisen osa-alueet

### HYVINVOINTIOSAAMINEN

Historia:

Historianopetus tukee oman identiteetin rakentamista ja tekee näkyväksi identiteettien moninaisuuden ja muutoksen erilaisissa ajallisissa ja maantieteellisissä konteksteissa

*Esimerkkejä sopivista moduuleista sekä sisältö- ja taitotavoitteista:*

- *H13, H14 ja H15: maailmankuvan kehitys, suomalaisuuden synty, historian käyttö*

Historian opiskelu auttaa suhteuttamaan muuttuvan maailman epävarmuutta ja asettamaan tämän päivän tapahtumia ja ilmiöitä laajempaan perspektiiviin. Historiallisesti katsoen muutos on maailmassa aina läsnä, eikä itsessään hyvä tai paha asia.

*Esimerkkejä sopivista moduuleista sekä sisältö- ja taitotavoitteista:*

- *H11: väestön ja ilmaston muutokset - kriisien jälkeen uusi nousu; ratkaisuja ongelmiin (esim. työolot)*
- *H11-moduulin rooli yhteiskuntien ja ekosysteemien historiallisen hyvinvoinnin avaajana, sopeutumiskeinoja eri aikoina*
- *H13: Hyvinvointiyhteiskunnan kehitys (muutos ja jatkuvuus)*

Yhteiskuntaoppi:

Yhteiskuntaoppi tukee oman identiteetin rakentamista ja tekee näkyväksi identiteettien moninaisuuden suomalaisessa yhteiskunnassa

*Esimerkkejä sopivista moduuleista sekä sisältö- ja taitotavoitteista:*

- *YH1: suomalaisen yhteiskunnan moninaisuus*
- *YH3: eurooppalainen identiteetti/globali kansalaisuus*

Yhteiskuntaoppi ohjaa pohtimaan yksilön ja yhteiskunnan vastuuta sekä roolia hyvän elämän kannalta sekä tarkastelemaan yhteiskunnan järjestämisen ja yksilön hyvinvoinnin välistä yhteyttä

*Esimerkkejä sopivista moduuleista sekä sisältö- ja taitotavoitteista:*

- *YH1: hyvinvointiyhteiskunnan toiminta, yhteisvastuu, erilaisia hyvinvointivaltiomalleja*

Yhteiskunnan ja talouden toiminnan ymmärtäminen edistää yksilön omaa hyvinvointia

*Esimerkkejä sopivista moduuleista sekä sisältö- ja taitotavoitteista*

- *YH1: poliittinen päätöksenteko, julkiset palvelut, taloudellinen kestävä kehitys, sosiaalipolitiikka*
- *YH2: verotus, säästäminen, oman talouden ymmärtäminen*

## VUOROVAIKUTUSOSAAMINEN

Molempien oppiaineiden opetuksessa painotetaan monipuolisia tiedontuottamis- ja julkaisemistapoja sekä harjoitellaan asiaperusteista argumentointia.

- *Läpileikkaava kaikilla kursseilla*
- *Esseevastausten harjoittelu ensimmäisistä moduuleista lähtien*

Sananvapauden merkitys korostuu erilaisia historiallisia ja nykypäivän yhteiskuntia vertailemalla

- *Historiassa esimerkiksi HI2 ja HI4: sananvapaus ja oikeus lausua poliittinen mielipide pelkäämättä vainoa (huomioiden sananvapauden rajat)*
- *Yhteiskuntaopissa läpileikkaava kaikilla kursseilla*

Historia:

Historiallinen empatia vahvistaa kykyä eläytyä toisen asemaan

- *Läpileikkaava kaikilla kursseilla*
- *Ks. myös kohta Eettisyys ja ympäristöosaaminen*

## MONITIETEINEN JA LUOVA OSAAMINEN

Historian ja yhteiskuntaopin opetuksen lähtökohtana on tutkitun tiedon arvostaminen ja ymmärtäminen, minkä pohjalta on mahdollista muodostaa perusteltuja tulkintoja ja päätelmiä. Yhteiskunnallinen tai historiallinen tieto ei ole mielipidekysymys, vaan kummassakin oppiaineessa tulkinnan tulee perustua käytettävissä olevaan evidenssiin ja tieteenalojen tapoihin rakentaa tietoa. Kielitietoisuus tarkoittaa, että jokainen opettajan oman oppineensa kielen ja käsitteiden opettaja

- *läpileikkaava kaikilla kursseilla*

Historia:

Tiedon luotettavuuden arviointi on historianopetuksen ytimessä. Historian lukutapa suhtautua teksteihin tulkinnan kohteena, ei neutraalina informaationa, vahvistaa opiskelijoiden kykyä toimia muuttuvassa informaatioympäristössä. Historian tekstitaitojen vahvistaminen vahvistaa opiskelijan monilukutaitoa. Tavoitteellisuus edellyttää järjestelmällistä erilaisten tekstien käyttöä opetuksessa.

- *läpileikkaava kaikilla kursseilla*
- *HI2: informaatiovaikuttaminen*

Yhteiskuntaoppi:

Aktiivinen kansalainen kykenee osallistumaan ja tulkitsemaan yhteiskunnallista keskustelua

- *läpileikkaava kaikilla kursseilla*

Harjoitellaan eri tieteenaloille tyypillisiä tekstitaitoja

*Esimerkkejä sopivista moduuleista sekä sisältö- ja taitotavoitteista*

- *Eryteisesti taloustieteellinen (YH2) ja oikeustieteellinen (YH4) kieli ja käsitteistö*
- *YH3: informaatiovaikuttaminen*

## YHTEISKUNNALLINEN OSAAMINEN

Historian ja yhteiskuntaopin opetus auttaa opiskelijaa ymmärtämään yhteiskuntien muutoksen ihmisten toiminnan seurauksena sekä hahmottamaan omat mahdollisuudet vaikuttaa tämän päivän ja tulevaisuuden yhteiskuntaan (Muutos ja jatkuvuus).

- *Läpileikkaava teema molemmissa oppiaineissa*
- *Historiassa esimerkiksi HI3 ja suomalaisen yhteiskunnan kehitys, HI1 ja yhteiskuntien muutos*
- *Yhteiskuntaopissa esimerkiksi YH3 ja eurooppalaisen yhdentymisen historia ja globaali kehitys*

## EETTISYYS JA YMPÄRISTÖOSAAMINEN

Historia:

Ympäristön ja ilmaston muutosten historiallinen tarkastelu antaa valmiuksia tarkastella tämän päivän yhteisöjen toiminnan perusteita ja tehtyjen ratkaisujen seurauksia

- *Eryteisesti HI1, ympäristöhistoria*

Asettuminen menneisyyden ihmisten asemaan vahvistaa kykyä asettua toisen ihmisen asemaan ja ymmärtää hänen ratkaisujaan hänen oman aikansa lähtökohdista (historiallinen empatia)

- *Läpileikkaava teema*

Yhteiskuntaoppi:

Yhteiskuntaoppi vahvistaa ymmärrystä siitä, kuinka poliittiset päätökset ja yhteiskunnalliset rakenteet voivat estää tai mahdollistaa kestäväen elämäntavan. Oppiaineena yhteiskuntaoppi painottaa kestäväen kehityksen yhteiskunnallisia ulottuvuuksia ja poliittisten päätösten yhteyttä kestäväen yhteiskunnan rakentamiseen.

*Esimerkkejä sopivista moduuleista sekä sisältö- ja taitotavoitteista:*

- *YH3: globaali talous ja kansainvälinen yhteistyö*
- *YH2: talouskasvun mahdollisuudet ja rajat, talouden ympäristövaikutukset*

## GLOBAALI- JA KULTTUURIOSAAMINEN

Historia:

Historianopetus tarkastelee, miten asenteet ja suhtautuminen muihin kulttuureihin ovat muuttuneet ja miten ne on perusteltu eri aikoina

*Esimerkkejä sopivista moduuleista sekä sisältö- ja taitotavoitteista:*

- *HI1: löytöretket, kolonialismi*
- *HI2: Imperialismi, dekolonisaatio*
- *HI5: suomalaisten, saamelaisten ja muiden vähemmistöjen kulttuuriperintö*
- *HI6: Suhtautuminen Euroopan ulkopuolisiin kulttuureihin, globaalistuva maailma*

Historianopetus kannustaa kunnioittamaan kulttuuriperintöä, mutta myös kulttuuriperinnön kriittinen reflektointiin ja moniperspektiiviseen suhtautumiseen.

- *HI3: Esimerkiksi suomalaisuuden rakentaminen ja Suomen historian myytit*
- *HI6: eurosentrisyys*

Historiallinen perspektiivi globalisaatioon, globaalien kansalaisuuden muotoutumiseen, maailman verkottumiseen ja keskinäisiin riippuvuuksiin auttaa ymmärtämään tätä päivää ja suuntaamaan tulevaisuuteen.

*Esimerkkejä sopivista moduuleista sekä sisältö- ja taitotavoitteista:*

- *H11: maailman verkottuminen*
- *H12: keskinäisriippuvuuden maailma*
- *H16: globaalistuva kulttuuri*

Yhteiskuntaoppi

Yhteiskuntaoppi tarkastelee keskinäisiä riippuvuuksia ja globalisaatiota ihmisoikeuksien, demokratian, politiikan, turvallisuuden ja talouden näkökulmista.

*Esimerkkejä sopivista moduuleista sekä sisältö- ja taitotavoitteista*

- *YH1: globalisaation vaikutukset yhteiskunnalle (YH1)*
- *YH2: Taloudellinen globalisaatio*
- *YH3: globalisaation synty, hyödyt ja haitat, vaikutukset turvallisuuteen yksilöllisellä, yhteiskunnallisella ja globaalilla tasolla*